

4. Нылымше урок: Сапаевмыт дек уна-влак толыт

omj_04_1.mp3

I. Text

- Серге: – Елу, таче мемнан деке венгр уна-влак толыт.
 Елу: – Пеш сай. Кунам толыт?
 Серге: – Кастене. Кызыт мый пашаш каем. Кас марте чеверын.
 Елу: – Чеверын.

(Уна-влак толыт.)

- Янош: – Поро кас лийже!
 Елу: – Поро кас! Толза, толза. Ме тендам вучена. Те марла кутыреда?
 Янош: – Изиш кутырена.
 Серге: – Палыме лийза: тиде мыйын ватем. Тудын лүмжө Елу. А тиде мемнан йочана-влак: Ануш ден Эчан.
 Янош: – Палыме лийына. Ме Венгрий гыч улына. Мыйын лүмем Янош.
 Каталин: – Мыйын лүмем Каталин.
 Елу: – Те могай ола гыч улыда?
 Янош: – Ме Будапештыште илена.
 Елу: – Мемнан Йошкар-Олана тыланда келша мо?
 Каталин: – Мотор, ужар ола. Тендан олаштыда мыняр ег ила?
 Серге: – 260 000 (кокшүдө кудло түжем).
 Елу: – Шергакан уна-влак, ме тендам үстел деке ўжына.
 Янош: – Тау.

Калыкмут

Шуко лудат – шуко палет.

II. Vocabulary

Будапешт	Budapest	палаш (-ем)	to know; to recognize
венгр	Hungarian	палыме лийза	lit. 'be acquainted' > 'allow me to introduce'
Венгрий	Hungary	пеш	very
вучаш (-ем)	to wait	сай	good, nice
гыч	from, out	таче	today
дек(е)	to	те	you (plural) /see IV.1./
енг	person; other person; foreign	тендам	you (plural) (accusative of <i>те</i> 'you'; see III.5.)
изиш	a little, a bit, somewhat	тендан	your (plural) (genitive of <i>те</i> 'you'; see III.5.)
кас	evening	толза	come (in) (2Pl imperative < <i>толаш</i> 'to come')
келшаш (-ем)	to please, to suit (to like); to agree /see IV.5./	тудын	his/her (genitive of <i>тудо</i> 'he/she/it'; see III.5.)
кутыраш (-ем)	to speak	тыланда	you (plural) (dative of <i>те</i> 'you'; see III.5.)
кызыт	now	ужар	green
лийза	(2Pl imperative < <i>лияш</i>)	уке	no; is not
лияш (-ям)	to be; to become	уна	guest
лудаш (-ам)	to read	ўжаш (-ам)	to invite
марла	(in) Mari /see III.9./	ўстел	table
марте	till, until	шергакан	dear
ме	we	шуко	much; many
мемнан	our (genitive form of <i>ме</i> 'we', see III.5.)	ял	village
мо	what; (interrogative particle, see IV.4.)		
мотор	beautiful		
мыйын	my (genitive form of <i>мый</i> 'I'; see III.5.)		

III. Grammar

1. Conjugation – present tense, first and second persons plural:

In the first and second persons plural – present tense the endings are as follows:

	Conjugation I	Conjugation II
1PI	-ына	-ена (-эна)
2PI	-ыда	-еда (-эда)

Example with *тунемаш* 'to learn' (conjugation I) and *илаш* 'to live' (conjugation II).

	Conjugation I	Conjugation II
1PI	тунемына	илена
2PI	тунемыда	иледа

Note the spelling of conjugation II verbs with stems ending in a vowel: *пуаш* /puaʃ/ 'to give' > *пуэна* /puena/ 'we give', *пуэда* /pueda/ 'you give'.

Examples of full verbal conjugation in the present tense:

	Conjugation I		Conjugation II	
	толаш 'to come'	лудаш 'to read'	илаш 'to live'	вучаш 'to wait'
1Sg	толам	лудам	илем	вучем
2Sg	толат	лудат	илет	вучет
3Sg	толеш	лудеш	ила	вуча
1Pl	толына	лудына	илена	вучена
2Pl	толыда	лудыда	иледа	вучеда
3Pl	толыт	лудыт	илат	вучат

2. *улаш* 'to be':

The full paradigm of *улаш* in the present tense is as follows. Note that in sentences of the type 'A = B' (when it is being used as a copula) the form in the third person singular is usually omitted, see 3.III.2. (page 67).

1Sg	улам	Мый журналист улам.	I am a journalist.
2Sg	улат	Тый журналист улат.	You are a journalist.
3Sg	[улеш]	Тудо журналист.	(S)he is a journalist.
1Pl	улына	Ме журналист улына.	We are journalists.
2Pl	улыда	Те журналист улыда.	You are journalists.
3Pl	улыт	Нуно журналист улыт.	They are journalists.

3. Possessive suffixes – first and second persons plural:

The possessive suffix in the first person plural is *-на* and in the second person plural *-да*. These endings are stressed: *олана* 'our city', *олада* 'your city'. For the difference in meaning between the endings of the second person singular and plural, see IV.1.

a) The suffixes *-на* and *-да* appear directly after stressed vowels and consonants.

1Pl	уна	унана	our guest
	ава	авана	our mother
	чүчү	чүчүна	our uncle
2Pl	уна	унада	your guest
	ава	авада	your mother
	чүчү	чүчүда	your uncle

1Pl	үстел	үстелна	our table
	урем	уремна	our street
	ийгот	ийготна	our age
2Pl	үстел	үстелда	your table
	урем	уремда	your street
	ийгот	ийготда	your age

b) If a word ends in an unstressed vowel, the vowel changes to the reduced *-ы* before the endings *-на* and *-да* are added.

1PI	кече	кечына	our day
	тумо	тумына	our oak tree
	кўзö	кўзына	our knife
2PI	кече	кечыда	your day
	тумо	тумыда	your oak tree
	кўзö	кўзыда	your knife

4. Dative case:

The dative case is used in answer to the question *кöлан* 'to/for whom' and *молан* 'to/for what'. It is the marker for secondary and indirect objects.

<u>Елулан</u> книгаг пуэм.	I will give the book (object 1) to Yelu (object 2).
Тидым <u>Сергелан</u> ойлем.	I will tell this (object 1) to Serge (object 2).

The dative case ending is the invariable *-лан*. This ending can be either stressed or unstressed: *Елу* > *Елулан* ~ *Елулан*.

a) The suffix *-лан* appears directly after stressed vowels and consonants.

Nominative		Dative
йоча	child	йочалан
ола	city	олалан
чўчў	uncle	чўчўлан

пöрт	house	пöртлан
журналист	journalist	журналистлан
ўдыр	daughter	ўдырлан

b) If a word ends in an unstressed vowel, the vowel changes to the reduced *-ы* before the suffix *-лан* is added.

кече	day; sun	кечылан
тумо	oak tree	тумылан
кўзö	knife	кўзылан

5. Personal pronouns in the genitive, accusative, and dative:

The six personal pronouns can also be used in the genitive, accusative, and dative cases.

	Nominative	Genitive	Dative	Accusative
1Sg	мый	мыйын	мыланем ~ мылам	мыйым
2Sg	тый	тыйын	тыланет ~ тылат	тыйым
3Sg	тудо	тудын	тудлан	тудым
1PI	ме	мемнан	мыланна	мемнам
2PI	те	тендан	тыланда	тендам
3PI	нуно	нунын	нунылан	нуным

Dative: Note that there are two forms for personal pronouns in the first and second persons singular: *мыланем* ~ *мылам* and *тыланет* ~ *тылат*, the shorter forms being more typical in colloquial speech. (Also note the dative of the demonstrative pronoun *туде* 'this': *тудлан*.)

Genitive: The forms of the personal pronouns in the genitive can be used to show possession of nominals. In general, the nouns have possessive suffixes as well. One can thus say *пөртем* or *мыйын пөртем* 'my house'. The two constructions are synonymous.

1Sg	пөртем	мыйын пөртем
2Sg	пөртет	тыйын пөртет
3Sg	пөртшө	тудын пөртшө
1Pl	пөртна	мемнан пөртна
2Pl	пөртда	тендан пөртда
3Pl	пөртышт	нунын пөртышт

Note that personal pronouns in the genitive remain unchanged when the case of the nouns with which they are used changes: *мыйын пөртем* 'my house /nominative/', *мыйын пөртыштем* 'in my house /inessive/', *мыйын пөртышкем* 'into my house /illative/'.

6. Animacy – inanimacy:

A category relevant for Mari nouns and personal pronouns is that of animacy and inanimacy. Animate nouns refer to people or animals and inanimate nouns refer to everything else. Inanimate nouns are used in all noun cases. Animate nouns, on the other hand, generally do not occur in local cases such as the inessive (*-шме/-шмо/-шмө*) or illative (*-шке/-шко/-шкө*). To express the spatial (often figurative) concepts of these cases (in ~ into) in conjunction with animate nouns, various postpositions (see IV.2.) are used in place of the case suffixes:

<i>Айдеме көргыштө, чоныштыжо мо ышталтеш, палаш йөсө.</i>	It is hard to know what is happening inside a person, inside his soul.
<i>Көргыштем ала-мо коршта.</i>	Something is hurting inside of me.

The personal pronouns are used only in the nominative, accusative, dative, and genitive. Note, however, that the third person pronouns *тудо* 'he/she/it' and *нуно* 'they' can refer both to animate and inanimate nouns.

7. Order of possessive and case suffixes:

When used together in one word the order of the possessive and the case suffixes depends on the particular case suffix. If it is the genitive or accusative suffix, the order is: possessive suffix + case suffix – see 2.III.5. (page 57). With the inessive and illative case suffixes the order is the opposite: case suffix + possessive suffix. In the dative, both arrangements are possible.

	Nominative	Genitive	Accusative
1Sg	пөртем	пөртемын	пөртемым
2Sg	пөртет	пөртетын	пөртетым
3Sg	пөртшө	пөртшын	пөртшым
1Pl	пөртна	пөртнан	пөртнам
2Pl	пөртда	пөртдан	пөртдам
3Pl	пөртышт	пөртыштын	пөртыштым

	Inessive	Illative
1Sg	пӧртыштем	пӧртышкем
2Sg	пӧртыштет	пӧртышкет
3Sg	пӧртыштыжӧ	пӧртышкыжӧ
1Pl	пӧртыштына	пӧртышкына
2Pl	пӧртыштыда	пӧртышкыда
3Pl	пӧртыштышт	пӧртышкышт

	Dative
1Sg	пӧртемлан ~ пӧртланем
2Sg	пӧртетлан ~ пӧртланет
3Sg	пӧртшылан ~ пӧртланже
1Pl	пӧртналан ~ пӧртланна
2Pl	пӧртдалан ~ пӧртланда
3Pl	пӧртышлан ~ пӧртланышт

Illative: Note that possessive suffixes can only be connected to the long form of the illative.

Dative: Compare the form *пӧртшылан* with e.g., *ачажлан*, *эргыжлан*. Note here that the short form -ж of the possessive suffix 3Sg is used after stems ending a vowel.

8. Plural suffixes:

The plural suffix normally used with nouns is the unstressed -влак. In writing it is always connected to the noun with a hyphen: *пӧрт-влак* 'houses', *уна-влак* 'guests', *йылме-влак* 'languages'. The noun is not modified in any way when the plural suffix is added. An alternative plural suffix is the stressed -шамыч, which is also added in writing using a hyphen.

Note that the plural suffixes are omitted when the plurality of the noun in question can be assumed from the context.

Ме <u>унам</u> вучена.	We are expecting guests.
Ош <u>пеледышым</u> йӧратем.	I like white flowers.

Predicative adjectives and nouns are not put into the plural.

Пеледыш-влак <u>мотор</u> улыт.	The flowers are beautiful.
Нуно <u>туньктышо</u> улыт.	They are teachers.

Remember that after a numeral, the noun remains in the singular and the finite verb is conjugated in the singular as well: *йоча вуча*, *кок йоча вуча*, but *йоча-влак вучат*.

Order of plural suffix + case suffix: When co-occurring in one word, the case suffix follows the plural suffix. Note that the plural suffix determines the vowel harmonic variant.

Nominative	пӧрт-влак
Genitive	пӧрт-влакын
Dative	пӧрт-влаклан
Accusative	пӧрт-влакым
Inessive	пӧрт-влакыште
Illative	пӧрт-влакыш(ке)

Order of plural suffix + possessive suffix: When co-occurring in one word, the plural suffix can either follow or precede the possessive suffix.

1Sg	пӧрт-влакем	пӧртем-влак
2Sg	пӧрт-влакет	пӧртет-влак
3Sg	пӧрт-влакше	пӧртшӧ-влак
1Pl	пӧрт-влакна	пӧртна-влак
2Pl	пӧрт-влакда	пӧртда-влак
3Pl	пӧрт-влакышт	пӧртышт-влак

Order of plural suffix + possessive suffix + case suffix: When all these suffixes occur in one word, there are two suffix order possibilities: 1) The stem can be followed by the plural suffix to which either the possessive suffix and the case suffix (genitive, accusative, dative) or the case suffix (inessive, illative) and the possessive suffix are attached. 2) The possessive suffix can be added to the stem, followed by the plural suffix and the case suffix. In the following example only the possessive suffix – first person singular is shown.

Nominative	пӧрт-влакем	пӧртем-влак
Genitive	пӧрт-влакемын	пӧртем-влакын
Dative	пӧрт-влакемлан	пӧртем-влаклан
Accusative	пӧрт-влакемым	пӧртем-влакым
Inessive	пӧрт-влакыштем	пӧртем-влакыште
Illative	пӧрт-влакышкем	пӧртем-влакыш(ке)

Plural suffix *-мым*: This sociative plural suffix is highly restricted in its use. It is attached to names and nouns denoting humans and is a heterogenous plural, meaning ‘the noun and his/her family/group/friends, etc.’. The exact translation of a noun + *-мым* will depend on the context. Thus, *Сапаевмым* could mean ‘the Sapayevs ~ Sapayev and his family’, *Петямым* ‘Petya and his family, Petya and those with him, Petya and his friends’, *авамым* ‘(my) mother and her group, (my) mother and those with her’.

Note that it is also possible to use the normal plural suffix(es) in such situations, i.e., *Сапаев-влак*, *Сапаев-шамыч*. The usage of the suffix *-мым* implies a higher degree of familiarity with the people in question.

9. Adverbial suffix *-ла*:

The stressed adverbial suffix *-ла* is added to words denoting nationalities to form adverbs pertaining to languages. These adverbs are typically used with certain verbs, such as *кутыраш (-ем)* ‘to speak’, *возаш (-ем)* ‘to write’, *каласаш (-ем)* ‘to say, to speak’, *йодаш (-ам)* ‘to ask’, *мураш (-ем)* ‘to sing’: *марла кутыраш* ‘to speak (in) Mari’, *рушла возаш* ‘to write (in) Russian’. Note the form *марла* ‘in Mari’ < *марий*.

IV. Words and word usage

1. тый 'you' ~ ме 'you':

Mari distinguishes between several types of 'you'. The singular second person pronoun *мый* is informal and is used when addressing children, family members, and close friends, as well as animals or inanimate objects. The pronoun *ме*, on the other hand, is used in the following cases:

- a) As the plural when addressing more than one child, family member, close friend, etc.
- b) As the formal or polite form when addressing all other people, whether one or more.

The pronoun *ме* is always used with the plural form of the verb, even when used to address only one person. The possessive suffixes *-em* (second person singular) and *-da* (second person plural) are used accordingly.

2. Postpositions:

The Mari language uses a large number of postpositions to complement the case system. Their usage is similar to that of prepositions in English, but they follow the noun rather than precede it. The noun is usually in the nominative case. (Exceptions to this rule will be noted.)

гыч	from	Венгрий гыч	from Hungary
дек(е)	to	Сапаевмыт дек	to the Sapayevs
ден(е)	with; and	Елу ден Серге	Yelu and Sergey
марте	till, until	кас марте	till evening

Postpositions can also be used in conjunction with personal pronouns. When this occurs, there are different possibilities regarding the case of the pronoun (nominative or genitive) and the suffixing of the postposition ($\pm$ possessive suffix). In the text of this lesson *мемнан деке* 'to us' occurred with *ме* 'we' in the genitive case and the postposition without a possessive suffix. 'To me ~ to you' would however be *мый декем* and *мый декет* with *мый* 'I' and *мый* 'you' in the nominative and the postposition with possessive suffixes. The usage of postpositions with personal pronouns will be discussed in 16.III.5. (page 213) and 36.III.5. (page 457), the short and long forms of some postpositions in 32.III.4. (page 399).

3. Cardinal and ordinal numbers from 50:

Note that the cardinal numbers 60, 70, 80, 90, 100, and 1000 possess only one form.

	Cardinal number		Ordinal number
	Short form	Long form	
50	витле		витлымше
51	витле ик	витле икте	витле икымше
60	кудло		кудлымшо
62	кудло кок	кудло кокыт	кудло кокымшо
70	шымле		шымлымше
73	шымле кум	шымле кумыт	шымле кумшо
80	кандашле		кандашлымше
84	кандашле ныл	кандашле нылыт	кандашле нылымше
90	индешле		индешлымше
95	индешле вич	индешле визыт	индешле визымше
100	шүдө		шүдөшө

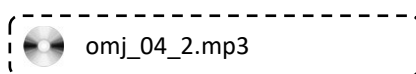
106	шүдө куд	шүдө кудыт	шүдө кудымшо
200	кокшүдө		кокшүдөшө
207	кокшүдө шым	кокшүдө шымыт	кокшүдө шымше
368	кумшүдө кудло кандаш	кумшүдө кудло кандаше	кумшүдө кудло кандашымше
1000	түжем		түжемше
5287	вич түжем кокшүдө кандашле шым	вич түжем кокшүдө кандашле шымыт	вич түжем кокшүдө кандашле шымше

4. Interrogative particles:

In addition to the interrogative pronoun *мо* 'what' there is an interrogative particle *мо*, which is used at the end of sentences to mark them as being yes or no (polar) questions.

Мемнан олана тыланда келша <u>мо</u> ?	Do you like our city?
Кинош кает <u>мо</u> ?	Are you going to the movie theater?

The use of the particle *мо* in yes or no questions is not compulsory. When it is not used, the fact that the sentence is a question is indicated by means of intonation.

Тудо туныктышо <u>мо</u> ?	Is (s)he a teacher?
Тудо туныктышо?	Is (s)he a teacher?
Тудо туныктышо.	(S)he is a teacher.
Тыйын пөртет уло <u>мо</u> ?	Do you have a house?
Тыйын пөртет уло?	Do you have a house?
Мыйын пөртем уло.	I have a house.
Ола тылат келша <u>мо</u> ?	Do you like the city?
Ола тылат келша?	Do you like the city?
Ола мылам келша.	I like the city.

5. келшаш (-ем) 'to like':

This verb has several meanings: 'to like; to please; to agree'. In the sense of 'to like' it is primarily used in the third person (singular and plural). Its grammatical usage with a noun or pronoun in the dative case corresponds not to the English verb 'to like', but to the phrases 'to please/be pleasing to someone' and 'to appeal to someone'. Thus: 'Do you like our city?' > ('Does our city please you?') > *Мемнан олана тыланда келша мо?*

When used in the meaning of 'to agree', this verb governs the postposition *дене* 'with'.

Тиде ола мыланем <u>келша</u> .	I like this city.
Мый тидын дене <u>келшем</u> .	I agree with this.

6. Asking someone's age:

In addition to the structure with *ияш* explained in 1.IV.3. (page 49) one can also use a structure with the dative and the word *ий* 'year'.

Тый мыняр ияш улат?	How old are you? I am 25 years old.
Мый 25 (коло вич) ияш улам.	
Тыланет (тылат) мыняр ий?	
Мыланем (мылам) 25 (коло вич) ий.	

7. Greetings:

Here are some of the most common greetings used in Mari. Note that they can be used with or without *лийже* 'may /something/ be' – see 3.IV.3. (page 73).

Салам!	Hello!
Салам лийже!	
Поро эр!	Good morning!
Поро эр лийже!	(эр 'morning')
Поро кече!	Hello!
Поро кече лийже!	/Good day!/
Поро кас!	
Поро кас лийже!	Good evening!

8. сай, поро 'good':

Both of these words translate as 'good'. The more general of the two is *сай*. The word *поро* can also imply good-heartedness and kindness.

9. уке 'no':

Stress on this word can fluctuate, being either on the second or first syllable: *уке ~ уке*.

V. Exercises

1. Rewrite the following sentences replacing *мый* with *ме* and *тый* with *те*.

- 1) Мый унам вучем.
- 2) Тый *поездым вучет.
- 3) Мый марла кутырем.
- 4) Тый венгрла кутырет.
- 5) Мый Анушым *кинош ўжам.
- 6) Тый Ивукым *театрыш ўжат.

* *поезд* 'train', *кино* 'movie theater; movie', *театр* 'theater'

2. Complete the following sentences using the appropriate verb in the proper form. (*ўжаш*, *вучаш*, *тунемаш*, *каяш*, *ышташ*, *толаш*)

- 1) Ивук пашам ... .
- 2) Ме унам ...
- 3) Нуно Венгрий гыч ... .
- 4) Серге ватыжым театрыш ... .
- 5) Елу ден Эчан *концертыш ... .
- 6) Ануш школышто ... .

* *концерт* 'concert'

3. Answer the following questions, replacing *ме* with *те* and putting the word in parentheses into the proper case.

- 1) Те кушто пашам ыштеда? (университет)
- 2) Те мом тунемыда? (марий йылме)
- 3) Те кушто иледа? (*Морко)
- 4) Те театрыш ком ўжыда? (авана)
- 5) Те ком вучеда? (мемнан туныктышына)
- 6) Те кунам толыда? (кастене)
- 7) Те куш каеда? (школ)
- 8) Те мом лудыда? (книга)

* *Морко* '(town in Mari El, Russian *Морки*)'

4. Answer the questions using the words in parentheses.

- 1) Ме *Финляндий гыч улына. А те? (*Эстоний)
- 2) Ме туныктышо улына. А те? (*студент)
- 3) Мый 26 (коло куд) ияш улам. А тый? (24)
- 4) Ме ял гыч улына. А те? (ола)
- 5) Мый Йошкар-Ола гыч улам. А тый? (Исменца)
- 6) Мый врач улам. А тый? (*инженер)

* *Финляндий* 'Finland', *Эстоний* 'Estonia', *студент* '(university) student', *врач* 'doctor', *инженер* 'engineer'

5. Answer the following questions using the numbers in parentheses.

- 1) Тыйын ялыштет мыняр пөрт? (200)
- 2) Тудын ялыштыже мыняр пөрт? (150)
- 3) Тендан ялыштыда мыняр пөрт? (100)
- 4) Нунын ялыштышт мыняр пөрт? (130)

6. Answer the following questions using the words in parentheses in the proper case. Regard *тендан* as being polite usage and begin the answers with *мыйын*.

- 1) Тендан олаштыда мыняр ен ила? (459,000)
- 2) Тендан *акада көм вуча? (коча)
- 3) Тендан ватыда мом ышта? (врач)
- 4) Тендан *изада кунам толеш? (таче)
- 5) Тендан *шольыда кинош көм үжеш? (Серген үдыржө)
- 6) Тендан эргыда кушто пашам ышта? (йочасад)

* *ака* 'elder sister', *иза* 'elder brother', *шольо* '(younger) brother'

7. Put the following nouns into the dative case. Example: *уна* > *уналан*, *уна-влак* > *уна-влаклан*.

пөрт	йоча-влак	үдыр-влак	*енгада
пөрт-влак	изана	үрем	йочашт
ават	уныкашт	үрем-влак	үдыржө
эргыже	үдыр	шўжарем	
акам	марийда	*шешкыда	

* *шешке* 'daughter-in-law', *енга* 'sister-in-law (elder brother's wife)'

8. Read the following dialogues and then rewrite them using the words in parentheses.

- a) – Эчан, тылат мыняр ий?
 – Латнылыт (Латныл ий).
 – Ануш, тый мыняр ияш улат?
 – Вич ияш.

(коча, 79 ий – *кова, 75 ий)

- b) – Иван Петрович, тыланда мыняр ий?
 – Нылле визыт (Нылле вич ий).
 – Пётр Петрович, те мыняр ияш улыда?
 – Витле кок ияш.

(Елена Петровна, 35 ий – Сергей Николаевич, 37 ий)

* *кова* 'grandmother'

9. Read the following dialogues and then replace the italicized words three times using the words in parentheses.

- a) – Те куш каеда?
 – **Санкт-Петербургышко*.
 – *Тиде ола тыланда келша?*
 – Пеш келша.

(*Моско, Будапешт, Саранск)

- b) – Тый кушто пашам ыштет?
 – *Редакцийыште*. Мый журналист улам.
 – *Тиде паша тыланет (тылат) келша?*
 – Келша.

(школ – туныктышо; *завод – инженер; *больнице – врач)

* *Моско* ‘Moscow’, *Санкт-Петербург* ‘Saint Petersburg’, *завод* ‘factory, plant’, *больнице* ‘hospital’

10.

- 1) Add all six possessive suffixes to *пöрт* and *пöрт-влак*.
- 2) Put *пöртем* and *пöртем-влак* into the genitive, dative, accusative, inessive, and illative cases.
- 3) Add all six possessive suffixes to *уна* and *уна-влак*.
- 4) Put *унаже* and *унаже-влак* into the genitive, dative, and accusative cases.

11. Add the necessary possessive and/or case suffixes to the words in parentheses.

- 1) Мемнан (ял) 400 пöрт.
- 2) *Тиде (книга)* 375 *странице.
- 3) Мемнан (*библиотеке) 10 000 книга.
- 4) (Верук) (ача) 68 ий.

* *странице* ‘page’, *библиотеке* ‘library’

12. Use the appropriate adverbial form in *-ла* in the second sentence. Example: *Мый марий улам. Мый марла кутырем.*

- 1) Мый венгр улам. Мый ... кутырем.
- 2) Мый *руш улам. Мый ... кутырем.
- 3) Мый *эстон улам. Мый ... кутырем.
- 4) Мый *н’емыч улам. Мый ... кутырем.
- 5) Мый *француз улам. Мый ... кутырем.
- 6) Мый *татар улам. Мый ... кутырем.
- 7) Мый *чуваш улам. Мый ... кутырем.
- 8) Мый *удмурт улам. Мый ... кутырем.
- 9) Мый *финн улам. Мый ... кутырем.

* *руш* ‘Russian’, *эстон* ‘Estonian’, *н’емыч* ‘German’, *француз* ‘French’, *татар* ‘Tatar’, *чуваш* ‘Chuvash’, *удмурт* ‘Udmurt’, *финн* ‘Finn’

13. Read the following dialogue and then rewrite it four times, using the words given.

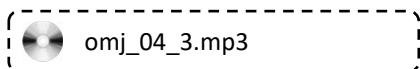
- Те марий улыда?
  - Уке, мый венгр улам.
  - А марла кутыреда?
  - Изиш кутырем.
- 1) руш – марий
  - 2) марий – француз
  - 3) н'емыч – эстон
  - 4) татар – чуваш

14. Insert the necessary postposition (*дек*, *марте*, or *гыч*) into the following sentences.

- 1) Поезд кастене Санкт-Петербург ... толеш.
- 2) Моско ... Санкт-Петербург ... 632 (шўдö кумло кок) *километр.
- 3) Ме унам үстел ... ўжына.
- 4) Кас ... чеверын.
- 5) Кызыт тудо Сапаевмыт ... кая.

* километр 'kilometer'

15. Write down the numbers you hear in the recording. Also note if the short or long form of the number is used.

16. Read the following dialogues.

- a)
  - Салам лийже!
  - Салам!
  - Ме таче кастене тендам вучена. Толыда мо?
  - Толына, толына.
  - Тугеже, кас марте чеверын!
  - Чеверын.
- b)
  - Ануш, Эчан, ме таче кастене тендам театрыш ўжына. Каеда мо?
  - Тау, каена.
  - Тугеже ме тендам вучена.
  - Чеверын.
  - Чеверын.
- c)
  - Салам лийже!
  - Салам. Палыме лийына. Мыйын лүмем Васлий.
  - Мыйын лүмем Иштван.
  - Те могай ола гыч улыда?
  - Будапешт ола гыч. А те Москошто иледа?
  - Уке, мый Йошкар-Ола гыч улам.

17. Translate the English portions of the following dialogues into Mari.

- a) – Салам лийже!
– *Hello.*
– Те марла кутыреда?
– *I speak a little bit.*
– Те куш каеда?
– *I'm going to Yoshkar-Ola.*
– А Йошкар-Олаште мом ыштеда?
– *I'm learning Mari.*
- b) – Поро кечыда лийже!
– *Hello.*
– Палыме лийына: мыйын лүмем Янош.
– *My name is Echan.*
– Те венгрла кутыреда?
– *No, I am from Yoshkar-Ola, I speak Mari.*
- c) – Верук, Эчан! Салам лийже!
– *Hello!*
– Те кызыт кушто иледа?
– *In St. Petersburg.*
– Санкт-Петербургышто мом ыштеда?
– *We're studying at the university. We're learning Finnish and Estonian.*

18. Translate into Mari.

Today my friend /йолташ/ from Estonia is coming to (see) us /мемнан дек/. He lives in Tartu. His name is Urmas. He is 20 years old. He studies /тунемаш/ at the university. His father is an engineer. His mother is a teacher. Urmas is learning Mari. He speaks and reads a little bit of Mari. We will speak /present tense/ Mari and Estonian with him /тудын дене/.

19. Write down the dictation.

